

Šesť klobúkov myslenia De Bona

Metóda šiestich klobúkov je určená tým, ktorí chcú zlepšiť svoju schopnosť myslieť. Uľahčuje a sprehľadňuje proces myslenia skupinám, ale aj jednotlivcom.

Podstatou metódy šiestich klobúkov je sústrediť sa len na jeden typ myslenia. Táto metóda mysliteľa odpútava od argumentačného štýlu a sústreďuje ho na tzv. mapovací štýl. Podľa toho sa aj myslenie delí na dve fázy: vytvorenie mapy a zvolenie optimálnej trasy.

Metóda šiestich klobúkov vám uľahčí:

- riešenie problémov,
- vyhľadávanie,
- zvažovanie rôznych alternatív.

Ide o pomerne jednoduchý nástroj, ktorý si môžete osvojiť o niekoľko minút.

Vytvorte si mapu

Východiskom myslenia podľa metódy šiestich klobúkov je vytvorenie mapy, ktorá postupne zachytí šesť mysliteľských prístupov.

Prístup Edwarda de Bona oddeľuje:

- objektívne fakty a čísla od subjektívnych názorov a emócií,
- konštruktívny prístup potvrdzujúci určitú alternatívu od logickej argumentácie zavrhujúcej danú alternatívu,
- vyhľadávanie nových alternatív,
- riadenie procesu myslenia – náhľad na celý problém.

Reaktívne a proaktívne myslenie

Človek myslí počas celého dňa. Rozdiel je v hĺbke a sústredení myslenia. Mysliteľský klobúk slúži na uvedomelé myslenie. Na hlavu si ho nasadzujete vedome.

Autor spomínanej knihy rozlišuje dva druhy myslenia: reaktívne myslenie a myslenie zamerané na vytváranie máp.

Reaktívne myslenie je kritické myslenie, ktoré je opodstatnené vtedy, keď sa chystáte reagovať na to, čo pred vás život postaví. Menej vám však pomôže v situáciách, ktoré si vyžadujú kreativitu.

Opakom reaktívneho myslenia je vytváranie máp. Proaktívne myslenie si vyžaduje určitý odstup, ktorý je potrebný na objektívne a nestranné preskúmanie určitej veci. Základnou charakteristikou tohto typu myslenia je operatívnosť. To znamená vytyčovanie cieľov,

stanovovanie priorít a hľadanie alternatív. Vytvoriť mapu znamená osvojiť si úlohu zememerača známeho z minulých storočí, ktorý sa vybral do nepreskúmaného teritória, aby jeho obraz zachytil na kus papiera.

Ďalšou podmienkou správneho myslenia je objektivita. Tá je potrebná pri voľbe najlepšej alternatívy. Môžete uprednostniť napríklad tú, ktorá je najlepšia podľa vášho pocitu (červený klobúk). Vaša intuícia môže mať pravdu a na to, aby ste overili, či ju skutočne má, môžete „intuitívny“ názor konfrontovať so zvyšnými klobúkmi. Tie môžu odhaliť ďalšie možnosti, ich klady a zápory.

Kreativita je založená na vytváraní mapy. Mapa je záznam o niečom novom, čoho výsledok sa na začiatku nedá jasne predpovedať.

Iným nástrojom je modrý klobúk, ktorý ponúka možnosť udržať si odstup. Ten je dôležitý preto, aby ste na záver dokázali zhrnúť prínos celého myslenia a vedeli koordinovať vzájomné prelínanie jednotlivých krokov.

Zámer a realizácia

Pri presadzovaní nových myšlienok je veľký rozdiel medzi zámerom vymyslieť niečo prevratné a jeho realizáciou. Metóda šiestich klobúkov sa začína úmyslom a čo je dôležitejšie, pokračuje realizáciou – transformáciou odhodlania navrhnuť vhodné riešenie problému na reálne myslenie. To znamená, že na konci budete schopný prichádzať s takými riešeniami, aké si želáte navrhnuť.

Ak chcete predchádzať nedorozumeniam pri bežnej komunikácii, vždy dajte najavo, ako myslíte to, čo práve hovoríte. Práve o tom je kniha Edwarda de Bona o šiestich mysliteľských klobúkoch.

Päť P pre použitie Metódy 6 klobúkov.

1. Hranie presne vymedzených rolí: Klobúky dovoľujú myslieť a hovoriť veci, ktoré by ste si za iných okolností nemysleli ani nevyslovili, pretože by ste mohli vaše ego vystaviť nebezpečenstvu.
2. Zameranie pozornosti: Prostredníctvom šiestich klobúkov sa pozornosť sústreďuje na šesť rôznych aspektov danej záležitosti.
3. Ľahká použiteľnosť: Kedykoľvek počas diskusie môžete niekoho, vrátane seba, požiadať, aby „prehodil výhybku“ a zmenil svoj prístup v myslení. „Zhodnotili ste, prečo daná vec nepôjde, prosím vás, nasadte si žltý klobúk a povedzte nám, kedy to bude fungovať.“

4. Chemické prostredie mozgu: Ste naučený myslieť si o veci niečo len preto, že to potvrdzuje súčasné poznanie. Okolo roku 1900 skeptici o leteckých technikoch tvrdili, že sú šarlatánmi a zbytočne strácajú čas. Dovoľme si pripomenúť, že prvý úspešný let bratov Wrightovcov sa uskutočnil v roku 1903.
5. Pravidlá hry: Šesť klobúkov predstavuje pevne stanovené roly pre „hru na mysliteľa“.

Inšpirované knihou Edwarda de Bona: Šesť klobúkov alebo ako myslieť

Nasadte si klobúk

Nasledujúci text obsahuje prehľad jednotlivých rolí, ktoré sa skrývajú za šiestimi farbami klobúkov Edwarda de Bona.

Krátky prehľad jednotlivých farieb

- **Biely klobúk** je neutrálny a objektívny. Predstavuje objektívne fakty a čísla.
- **Červený klobúk** prezentuje emócie, osobné názory a pocity.
- **Čierny klobúk** je kritický, zachytáva negatívne aspekty, prináša objektívne protiargumenty a vysvetľuje, prečo niečo nie je možné/vhodné/použiteľné.
- **Žltý klobúk** vyjadruje optimizmus, nádej a pozitívne (konštruktívne) myslenie. Zdôvodňuje, prečo niečo je možné/žiaduce/potrebné.
- **Zelený klobúk** symbolizuje tvorivosť a nové myšlienky (kreatívne myslenie).
- **Modrý klobúk** sa zaoberá riadením a organizáciou myšlienkových procesov a využívaním ostatných klobúkov.

V ďalšej časti sa bližšie pozrieme na jednotlivé klobúky.

Myslenie s bielym klobúkom

Mysliteľ s bielym klobúkom na hlave pracuje ako počítač – poskytuje nestranné a objektívne fakty. Keďže potrebuje získať podrobnejšie informácie, mal by klásť spresňujúce otázky. Biela farba klobúka symbolizuje nestrannosť, preto podáva fakty bez ich interpretácie. Ak niekomu odovzdávate nejakú informáciu, nezabudnite uviesť, o aký typ informácie ide. Rozlišujú sa dva druhy faktov: overené a domnienky. Preto je vhodné uviesť aj pravdepodobnosť, s akou situácia, ktorú opisujete, nastane.

Myslenie s červeným klobúkom

Emócie majú pre myslenie veľký význam, preto je dobré, ak ich vyjadríte priamo a nebudete sa

skrývať za niektorým zdanlivo logickým rozhodnutím.

Červený klobúk otvára a zatvára dvere emóciám, umožňuje vyjadriť: „Mám z tejto veci zlý pocit.“ Taktiež umožňuje preskúmať city ostatných, ak ich požiadate o nasadenie červeného klobúka.

Ak máte pocit, dojem či intuíciu, nemusíte ich logicky zdôvodňovať. Neospravedlňujte svoje city. Úlohou červeného klobúka je dať im priestor a zaradiť ich do výslednej mapy ako rovnocenný zdroj informácií.

Emóciami ovplyvnené názory tiež patria k červenému klobúku. Ak máte podozrenie, že niektorý názor, ktorý sa skrýva pod farbou bieleho, čierneho či žltého klobúka, ovplyvnila osobná skúsenosť niektorého z partnerov, povedzte to. Je dôležité, aby sa v myslení emócie oddeľovali od logických faktov. Nerobte to však nikdy len preto, aby ste ich úplne eliminovali. Aj intuícia, aj logika majú svoje opodstatnenie, niekedy sa mýli jedna, inokedy druhá.

Myslenie s čiernym klobúkom

Myslenie s čiernym klobúkom sa špecializuje na kritické hodnotenie, poukazuje na chyby, omyly a nedostatky. Hľadá odpoveď na otázky: „Čo sa nestotožňuje s našou skúsenosťou?“, „Čo nezodpovedá známym faktom?“

Odhaľuje, prečo niečo nebude fungovať, varuje pred rizikami a nebezpečenstvom. „Aké chyby má tento nápad?“ Môže upozorniť na chyby v myslení alebo použitej metóde.

Myslenie s čiernym klobúkom neznamená vedenie sporu. Je to objektívny spôsob, ako do situačnej mapy zakresliť negatívne prvky. Môže, napríklad, klásť negatívne otázky: „Myslím, že to nebude fungovať. Máte slovo a presvedčíte ma o opaku.“, „Čím bude nový (...) lepší ako starý?“

Nápady sa posudzujú na základe znalostí získaných v minulosti. Premietnutím nápadu do budúcnosti sa poukáže na možné komplikácie a hrozby.

Pozor na negatívne stránky čierneho myslenia!

Za čiernym klobúkom sa často skrýva červený klobúk. Niektorí ľudia bez negativizmu nemôžu žiť, a preto sa vyžívajú v dokazovaní nefunkčnosti všetkých nových nápadov.

Čierne myslenie má za úlohu deštruovať a „podkopať“. Ak posudzujete nový návrh, žltý klobúk by mal predchádzať čiernemu. Je to najmä preto, že nový nápad najskôr potrebuje posilnenie, zlepšenie a až potom kritiku, ktorej cieľom by malo byť jeho zdokonalenie.

Myslenie so žltým klobúkom

Myslenie so žltým klobúkom prichádza na rad, aby zlepšilo, čo čierny klobúk „zniesol pod čiernu zem“. Je pozitívny a konštruktívny.

Pozitívne hodnoty návrhu sa dokazujú logickými argumentmi, pričom sa uvádza aj ich pravdepodobnosť.

Žlté myslenie je konštruktívne a generatívne. Poskytuje konkrétne návrhy a riešenia. Skúma ich uskutočniteľnosť a uvádza ich do pohybu. Jeho cieľom je efektívnosť. „Rieši to naozaj daný

problém?“ , „Je to najjednoduchší spôsob realizácie?“

Pod myslenie so žltým klobúkom spadá aj nájdenie optimistického maxima. Jeho špekulatívna časť sa zameriava na vyhľadávanie príležitostí (budúcnosť). Na rad prichádzajú sny, vízie a nádeje.

Pozitívna eufória patrí pod červený klobúk, tvorba nových myšlienok pod zelený.

Myslenie so zeleným klobúkom

Zelený klobúk je tvorivý. Základom je vyhľadávanie alternatív. Často je potrebné prekračovať hranice známeho, zjavného a spĺňajúceho súčasné štandardy. Využíva tvorivé prestávky a hybnú silu myšlienky.

Tvorivá prestávka je čas vyhradený na myslenie so zeleným klobúkom. Dôležité je aspoň sa o to pokúsiť. Konkrétne výsledky sa nemusia dostaviť hneď na prvý pokus.

Hybná sila myšlienky je inšpirácia, ktorú získate z novej myšlienky, aby ste došli k ďalšej a ďalšej myšlienke.

Myslenie s modrým klobúkom

Modrý klobúk riadi myslenie. Je organizátorom. Premýšľa, ktoré myslenie potrebujete zvoliť, aby ste sa dostali k cieľu. Je dirigentom a rozhoduje, ktorý klobúk si nasadíte.

Určuje témy, o ktorých budete premýšľať, a spôsob, akým budete premýšľať. Formuluje problémy a kladie otázky.

Zodpovedá za priebežné zhrnutie myšlienok a záverečnú rekapituláciu. Dohliada na dodržiavanie pravidiel myslenia. Zabraňuje sporom, nabáda k tzv. mapovaciemu mysleniu. Za modrý klobúk nie je zodpovedný iba vedúci porady, ale všetci zúčastnení.

Metodické materiály programu Riadená zmena v škole.

Inšpirované knihou Edwarda de Bona: Šesť klobúkov alebo ako myslieť

Spracovala: Daniela Halašová